

מקומה של הצנזורה - במחסן הגרוטאות!

שוער הלילה

דרוש מאמץ גדול של דימיון כדי לראות בה נכדה כשרה של ישראל סבא.

פרט עובדתי נוסף: אין זה סרט המלמד, בכל צורה שהיא, זכות על הנאצים, או אפילו על נאצי אחד.

האהבה המוזרה הנקשרת בין הקצין והיא אסירה אינה הופכת את הצעירה לנאצית. לי היפך, היא הופכת את קצין ההס.ם. לאנטינאצי צי. זהו מרכיב עיקרי של העלילה.

בראשית הסרט שייך שוער הלילה - קצין ס"ס לשעבר, המתחבא בתפקיד זוטו בבית-מלון וינאי - למחלת נאצית. המחלת רוצחת עדים, העלולים להעיד נגד חבריה, היא מסמלת את האידאולוגיה הנאצית. בהשפעת אהבתו המחודשת לאסירת-האבות-לשעבר, מתקומם האיש נגד המחלת. לוחם בה ונרצח עלייה.

אין גם שחר לטענה כאילו מייפה הסרט את התנאים במחנה-הריכוז, או מפחית מאימתם. ההיפך הגמור הוא הנכון. הוויכוחות מן המחנה מופיעים על הבד כחלום בלחות מחריד. גם זהו מרכיב עיקרי של העלילה. כאשר יוצר הוגו הגרדף לעצמו מעין מחנה-ריכוז משלו, בדירה המנותקת, אשר הנאצים צרים עליה, מתחר דשת גם אימת מחנה-הריכוז המקורי, ומעוררת חלחלה בלב הצופה.

אין צורך להזכיר כי במאית-הסרט עצמה עסקה שנים בחשיפת הוועות של מחנה-הריכוז, בסרטים תיעודיים. הסרט עצמו מדבר בשפה משלו, וזו לבי דה השוכה לגבי החוויה.

איני סכיר גם שזהו סרט מיני במיוחד. "פורנוגראפי" חלילה, "פרורטי", סאדו-מאזוכיסטי. מי שרואה דווקא את אלה, בוודאי רואה את הקרוב לחירהורייכו.

בעיני (כן, כן, סובייקטיבית!) זהו סיפור-אהבה אמיתי, כימעט קלאסי, על רקע היחסים של גבר-אשה, רודף-נרדפת, פושע-קורבן, סוהר-אסירה. הבמאית בחרה בסיפור המתרחש על רקע של מחנה-ריכוז נאצי, מפני שזה היה עולם-הסמלים שהעסיק אותה. אבל נדמה לי שדושה מדיה רבה של קהות-הרשעים כדי להבליט את הספל עלי-פני העיקר, את הרקע עלי-פני התוכן. התנאים של מחנה-הריכוז כאן כרוי להגי ביר את הזדעזעותו של הצופה, שמקורה ביחסי סים בין הגבר והאשה. אין זה "ניצול רדעה" של השואה, אלא שימוש לגיטימי בסמלים הי קרובים ללב כולנו, בני תקופה שעמדה בצל האימה הנאצית.

המזר הוא שבויכות המתנהל כעת בווינה בין ברנו קרייסקי ושימעון וינטל, הסרט הזה נמצא דווקא לצידו של וינטל. הוא זוכר ומזכיר.

אבל כל זה אינו שייך כלל לוויכוח על מעשה הצנזורה.

בהכרה תרבותית אין לסכוד דיקטאטורה של קומץ בני-אדם - דכויים או גאוניים, צבוי עים מהוללים או אונשימוסר צרופים, גרוטי אות מאובקות או אונשידיעות צעירים - אשר יכפו את השקפתם על הכלל.

קודם כל, מפני שכל אחד מהם רואה סרט משלו. סרט השונה מזה שאני רואה. אינני מתיימר לחדור לניבכירי-גשותיו של הצנזור. לא מעניין אותי לחלוטין איזה סרט הוא רואה, ומה הסרט עושה לו. זוהי בעיית הפרטית, ולכל היותר בעיית הפסיכיאטר שלו. איני מוכן לכך שמישהו יסביר לי מה אני רואה ומה לא.

שנית, במישטר שלנו מתחוספות השחיתות על השריי רוח, ההצביעות על השחיתות. שר פלוני רוצה למצוא חן בעיני זבולון המר, צנזור אלמוני רוצה ללחך את פינכתו של השר שמינה אותו, סוחר אלמוני רוצה לשלם שלמונים לצנזור הפגנע בעסקיו. (ואולי כדאי לשלם שוחד לצנזור כדי שיאסור סרט, מתוך תיקוה שבית-המישפט יתיר לאחרי-מכן את הקרנתו ויוסיף לו פירסום.)

בשעתו הגשתי בכנסת הצעת-חוק לביטול הצנזורה על המחזות ועל הסרטים כאחד. הצנזורה מתבססת על חוק-הראינוע משנת 1927, ומקומה במחסן-הגרוטאות - יחד עם הראינוע עצמו, הנציב העליון הבריטי שחוקק את החוק, והאמונות הטפלות של השר יוסף בורג. לאותו מחסן-גרוטאות יש לשלוח את הכני סת בודה, אם אין לה אוימקייב רבצעי ניתוח זה.

סרט - כמו ספר, כמו שיר, כמו ציור, כמו מחזה - מדבר בלשונות רבות אל אנשים רבים, השפעתו שונה מאדם לאדם. שהרי ההשפעה תלויה במושפע לא פחות מאשר במשפיע. עולמו הרחובי של הצופה, האסוציאציות שלו, הסמלים שלו, מיבנהו הריגשי - כל אלה מהווים ראי, שבו משתקפת היצירה לפני שהיא מגיעה אל תודעתו. אותו ממילא מתעקמת בו גם בבואת היצירה.

אלף אנשים, היושבים ביחד באודם-יקורי נוע, רואים אלף סרטים שונים. כל זה מובן מאליו.

משום כך אני מכיר בזכותו של הולת להתרשם באופן שונה מכפי שהתרשמתי אני.

אך אני מוכן לעלות על בריקאדות כדי למי נוע מן הולת את הזכות לכפות עלי את התי

שארלוט ראמפלינג במסיבת האס-אס

רשמותו שרו באמצעות צו, חוק או סקורה של הנציב העליון.

אפשר להתווכח על שוער הלילה עד אור הבוקר. רק במידה שוויכות זה נגע לפרטים עובדתיים, יכול להיות לו בסיס הגיוני כלשהו.

אבל למשל: הטענה כאילו מדובר כאן על יחסים בין קצין-ס"ס ונערה יהודיה.

לא דוברים ולא יער. לא זו בלבד שאין בסרט אף רמז אחד ליהדותה של הנערה, אלא הוא מקפיד בצורה בולטת ומחושבת להימנע כליל מקביעת זו. בעת רישום האסירים נאמר שאחד הוא נוצרי, השני יהודי וכו' - אך תמליל זה נפסק בכוחה. לפני שמגיע תור הנערה, הבמאית לא רצתה שדע מהו מוצאה של הנערה.

מכך הקשר של הסרט היתה ההתרשמות שלי, הסובייקטיבית, שזוהי נערה גרמניה, בתו של מנהיג סוציאליסטי.

אולי קשה לכמה יהודים טובים לסבול את המחשבה שמחנות-הריכוז לא הוקמו למען היהודים בלבד, וכי עברו בהם מאות אלפי גרמנים, אריים טהורייגוע. אויבי הנאצים וכאלה שנחשדו בעוינות למישטר.

זוהי עובדה היסטורית. במחנה דאכאו נפגשו יהודים ויישועים, קומוניסטים ואנשי הימין האנטינאצי, כמרים פרוסטנטניים ובני גישואית-ערובת.

הגברת ראמפלינג בוודאי אינה "טיפוס יהודי" דווקא.

הנה קמע מסרט הומוריסטי: קריין: עתה אנו עומדים לראיין את מנהיג הסטר דנטים הישראליים, סאר האינטליגנציה הצעירה, נציג התרבות המתחדשת של עם ישראל.

המצלמה מתקרבת אל דמותו של צעיר. המנהיג מתגלה בגודל טיבעי.

קלוראפ. פרצוף מטומטם למדי. חיוך אוילי של עסקני ציף קטן, שחלוט-חיוו הוא להיות עסקן גדול - אוילי אפילו מזכיר-הסניף של אחת ממפלגות הליכוד. בקיצור, מנהיג אופייני של הדור הצעיר.

המנחה: אני תובע בתוקף להוריד את הסרט שוער הלילה מן הבד. זוהי שערורייה לאומית! הנוער העברי מתקומם נגד תועבה זו!

המראיין: מעניין מאד. במה אתה מאשים את הסרט הזה?

המנחה: זהו ניצול השואה למען הפורנוגראפיה! **ה**מראיין: מעניין מאד. לאילו קטעים של הסרט אתה מתייחס במיוחד?

המנחה: (אחרי הפסקה קצרה, מכחכה בגרון): תראה, אני לא ראיתי את הסרט הזה. אבל...

קמע מסרט עצוב מאד: חדר בבניין משרד-הפנים בירושלים. חברי הצנזורה נכנסים לישיבה. הגיל הממוצע - 87. אחד נכנס על כיסא-גלגלים, שני על קביים, שלישי נתחך עלידי חברו הצעיר, בן 74. שותים תה עם לימון.

הצנזור הראשי (איש-חוסר דגול, הבנת-פנים חמוך רח): הממ, ובכן רבותי, יש כאן עניין קצת לא-נעים. ראו: את הסרט הזה פעמיים, זעששו מתברר שזהו סרט משחית ומנוון.

צנזור ב' (זקן לבן, עיניים זגוניות): שמעתי שזהו סרט מבחיל. צעירה יהודיה שוכבת עם קצין נאצי. ספר טפוטו. גועל-נפש!

צנזור ג' (עוליימים, בן 68 בסך-הכל, מסתכל סביבו בביישנות, חושש להשמיע את דעתו בחברת מבוגרים): ולי סיפרו שהיא לא סתם שוכבת. יש שם כל מיני תועבות סאדיסטיות. הוא מרביץ לה... היא קשורה בשלשלאות... (שוקע בחלומות, ריר מצטבר בזוויות-שפתיו).

צנזור ד' (כיפה על הראש, מישקפיים, טיק עצבני בעין-שמאל): אמרו לי ששר-הפנים מרוגז מאד. כבר שאלו שאלות במישלגה. איזה מין צנזורה יש לו. זבולון המר יכול לגמור אותו כזה. צילכים לעשות משהו מהר. עוד יכולים לפטר אותנו, חס-החלילה.

הצנזור הראשי: או אני מבין שאנחנו מחליטים סה-אחד לאסור את הסרט הזה מייד? **ה**צנזורים (במקהלה): כן! כן! כן!

הצנזור הראשי: טוב, אז נעבור לסעיף הבא שעל סדר-היום. יש לנו כאן סרט מהונגקונג, עם אורגיות ואלימות, משהו לא-נורמלי. רוצים לראות?

המצלמה עוברת אל הבד. שלוש נשים וארבעה גברים בתנוחות אקרובאטיות מסובכות. המצלמה חוזרת אל פני הצנזורים. עיניים מבחיקות בחשיכה, פיות פעורים. פיי-אוט.

איתי את הסרט שוער הלילה. בניגוד למנהיגי הדור החדש, נבחרתי האינטליגנציה הרעננה, עתיד האומה, אבי התרבות, המדינאים והפרופסורים והמישפטנים והר מדענים של מחר, איני מחוה דיעה נחרצת על סרט שלא ראיתי.

לא נכנסתי אולם-הקרנה במצברוח אויביקטיבי. שמעתי עוד קודם-לכן ביקורות חריפות רבות עליו. ידעתי שזהו סרט השנוי במחלוקת באירופה, מבחינת דמתו ותוכנו כאחד. הייתי מוכן לראות סרט עלוב, פרורטי, פורנוגרפי, מביך ומהילא.

ציפתה לי חווייה קולנועית אמיתית. ראית סרט-אהבה רגיש, שדיבר אל הלב. כשנדלקו האורות, לא היה לקהל חשק (או כוח) לקום. הוא נשאר יושב עוד כמה דקות, כדי לעבוד מן העולם הדימוני המזועזע, המשכנע בעזרת מישחק המצויין של דירק בוגארד ושארלוט ראמפלינג, אל המציאות שבחץ.

איני בא לכפות את דעתי על איש. ההתי רשמות שלי היא שלי, היא סובייקטיבית כדרי כד. אני מודע בחחלף לעובדה שאותו סרט עצמו יכול לעורר תגובה שונה לגמרי, כנה לא פחות, אצל זורתי.